

PËRRALLA TË ZGJEDHURA

3982

P61.

398

P61

Redaktor
Boris Omeri

Përralla të zgjedhura

I zgjedhi dhe i përktheu

DHIMITËR PASKO

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

Redaktore
Donika Omari

Botim i dytë

Recensues

Dalan Shallo

SHIPTARIA BOTUESE "NAIM FRASHËRI"

Parathënie

Përralla është krijimtaria më e lashtë dhe më e dashur e popujve. Më e lashtë, por gjithnjë e re, e freskët, tërheqëse. Atë nuk e vjetërojnë as shekujt as mijëvjeçarët. Ne të gjithë e thithim, të magjepsur, në vegjëli, që në djep ose sapo të ngritur nga djepi, e dëgjojmë me ëndje të madhe në mituri e në të ri dhe e shijojmë rishtas e rishtas, me mall, në moshë të thyer dhe në pleqëri. Ajo hap para nesh botën e mrekullimadhe të fantazisë dhe të ëndërritjes së popujve për një jetë të lumtur, na jep thesarin e mënçurisë njerëzore, na çfaq e na përshkruan luftën e pareshtur të së mirës e

të së drejtës kundër së keqes e së shtrembërës, kundër shtypjes e shfrytëzimit, kundër varfërisë e gënjeshtres dhe sa e sa mynxyrave të tjera, nga të cilat ka vuajtur njerëzimi gjatë mijra vjetëve, që kur ka zënë fill jeta.

Cili nga ne nuk gëzohet, duke ndjekur me zemër në dorë vuajtjet dhe bëmët e heroit ose të heroinës së dashur, kur dëgjon se, fundi i fundit, këta dalin faqebardhë dhe fitimtarë nga provat dhe vështirësitë e shumta? Cili nga ne nuk ka adhuruar dhe nuk adhuron shkathtësinë e mëndjes së heronjve, fuqinë e tyre, bukurinë dhe bujarinë e shpirtit? Cili nga ne nuk gëzohet kur zana, plaku ose plaka zemërmirë i ndihmojnë dhe i shpëtojnë këta heronj kur gjenden në ngushticë të madhe, për të mposhtur të keqen dhe gjëmën? Cili nga ne nuk ka urryer dhe nuk urren mbretërit shtypës e dhunëtarët e tjerë, përbindëshit dhe shtrigat, shtypësit e të gjitha kallëpeve, mashtronjësit, përtacët, njerëzit zemërgurë, që mundojnë dhe shfrytëzojnë botën? Të gjithë, të gjithë.

Autori i përrallës është shkrimtari më i madh dhe më i talentuar i gjithë kohëve, populli, që i jep asaj brendinë e lartë morale dhe thelbin e drejtë shoqëror në një trajtë të bukur, sa më të thjeshtë dhe sa

më tërheqëse, në një gjuhë të rrjedhshme, e cila ruan dhe shpie më tej, brez pas brezi, thesarët më të çmuar gjuhësorë.

Siç thamë, përralla është një ngjizje shumë e mocme. Por duhet të shtojmë se kjo ngjizje nuk është e shtangët, e ngurosur përgjithmonë nga përmbajtja dhe veshja e saj apo trajta. Gjatë kohës, ajo ndryshohet bashkë me ndryshimin e kushteve të jetës, të mjeteve të punës dhe të luftës, të mjeteve të prodhimit dhe rrethave shoqërore.

Përralla ndryshohet dhe përtërihet gjithnjë, duke ndjekur, në një farë mënyre, hapin e kohës.

Kështu, përralla udhëton nga një shekull tek tjetri, nga një popull tek tjetri, duke kaluar gojë më gojë. As largësia gjeografike, as gjuha nuk janë pengesa të pakapërcyeshme, sepse njerëzit e kombeve të ndryshme shtegtojnë nga një vend tek tjetri, bëjnë lidhje njëri me tjetrin, shpien e sjellin prodhimet e punës së tyre dhe i shkëmbejnë këto me prodhimet e të tjerëve. Po ashtu, në këto shtegtime ata shpien e sjellin edhe krijimtarinë e tyre gojore, sidomos përrallën, bëhen bartës dhe përhapës të kulturës së tyre dhe të kulturave të huaja.

Veç asaj që thamë më lart, duhet të përmendim se gjatë shekujve dhe mijëvje-

çarëve ka patur dyndje dhe shtegtime popujsh nga një vend tek tjetri, që kanë sjellë e shpënë edhe krijimtarinë gojore, për rrallën.

Si pasojë e atyre që thamë më sipër, shpesh herë tregonjësit ndryshojnë gjatë kohës fushën e zhvillimit të veprimit të heronjve përrallorë, e përshtatin këtë me kushtet e jetës së tyre, me ambientin në të cilin rrojnë, në mënyrë që dëgjonjësit ta kuptojnë më mirë, ta ndjejnë sa më të afërm. Dhe, gjithashtu, shumë herë ata bashkojnë në një përrallë të vetëme dy ose tri përralla të tjera ose, përkundrazi, ndajnë një përrallë të vetme në dy-tri përralla të ndryshme, të pavarura. Por ajo që ka rëndësi është përmbajtja ose thelbi shoqëror dhe moral i përrallës, i cili mbetet gjithnjë ai që pat qenë: lufta kundër mbretit dhe pasanikut, kundër dhunëtarit dhe makutit, kundër rrëmbëstarit dhe përtacit për fitoren e së drejtës, të së mirës.

Vladimir Iliç Lenini, me pamjen e tij shumë të largët dhe shumë të thellë në të gjitha fushat e jetës shoqërore dhe ekonomike, çmonte shumë lart brendinë dhe rëndësinë shoqërore — politike të krijimtarisë popullore. Kështu, duke çfletuar disa përmbledhje këngësh dhe përrallash popullore ruse, ai i tha një herë sekretarit dhe bash-

këpunëtorit të tij të afërm, V. D. Broç-Brujeviçit: «Sa interesante është kjo lëndë! Shqyrtova kalimthi disa libra të vogla përrallash dhe më vjen keq se më mungon fuqia për të bërë përgjithësimë, për ta kqyrur këtë lëndë nga pikëpamja shoqërore-politike. Duke u mbështetur në këtë lëndë, mund të shkruheshin studime shumë të bukura mbi dëshirat dhe aspiratat e popullit. Shikoni! Përrallat e Onçukovit, që sapo shfletova, përmbajnë pjesë të mrekullueshme. Mbi këtë pikë duhet të tërheqim vëmendjen e historianëve tanë të letërsisë. Kjo është një krijimtari e vërtetë popullore, shumë e nevojshme dhe e rëndësishme për studimin e shpirtit të popullit në ditët tona».

* * *

Në këtë libër të vogël përfshihet një grusht përrallash nga disa vende të Ballkanit. Aty nuk përfshihen përralla shqipe, të cilat lexonjësi ynë i njeh tashmë nga djepi dhe nga vatra, si dhe nga përmbledhjet që ka botuar Instituti i Folklorit ose mbledhës dhe punonjës të ndryshëm.

Lexonjësit do t'i bjerë menjëherë në

sy se shumë përralla të këtij libri, si thelb, u përngjasin përrallave tona. Po ashtu ato i përngjasin njëra tjetrës. Fjala vjen, përralla «Që kur kanë zënë njerëzit të mos vrasin pleqtë» i ngjet përrallës shqipe «Mbreti i lig që vriste pleqtë». Këtë përrallë e gjejmë edhe te shumë popuj të tjerë. Përralla «Vajza e llastuar» i ngjet gjithashtu një përralle shqipe, e cila godet përtësën. Përralla «Tri këshilla për tre florinj» është e njëllajtë me përrallën shqipe «Mëndjen e sotme lere për nesër», e përhapur në shumë krahina të vendit tonë.

Përralla «Mbret Trojani me veshë capi» ngjet gjithashtu me shumë përralla të vëndeve të tjera, dhe të gjitha bashkë i ngjasin përrallës së moçme të mbretit Midas. Thelbi i saj është se e vërteta nuk mund të mbahet shumë kohë e fshehur dhe fundi i fundit del në shesh.

Ajo që ndryshon është trajta, sepse çdo popull i pasqyron përrallat e veta me mënyrën dhe mjetet e tij.

* * *

E këndshme dhe plot kuptim është përralla «Misuri i mrekullueshëm». Aty është

fjala për një misur të gjetur në barkun e një peshku. Ky misur ka vetijën ta bëjë ujën ar. Për këtë misur e bija e mbretit është gati t'i japë Qelogllanit çdo gjë që t'i kërkojë. Ky është një djalë i thjeshtë dhe nuk i kërkon gjë tjetër, veçse të bëjë disa kollo-tumba përpara tij, që ta përulë, ashtu siç e kishte përulur ajo vetë më parë; pastaj ia fal misurin. Mbreti, si mbret, që është, e ndjen veten të fyer dhe e dënon të bijën me vdekje. Mirëpo xhelatit i vjen keq ta vrasë vajzën dhe e lëshon të shkojë ku të dojë. Më vonë, vajza vishet si djalë, pasurohet me arin që bën misuri nga uji, dhe i vete emri në të katër anët e mbretërisë. Mbreti nuk i bën dot ballë tundimit, merr oborrtarët e tij të mëdhenj dhe i vete në shtëpi, po nuk kupton se pasaniku është vajza e tij e veshur si djalë. Ai kërkon t'i falë misurin mrekullibërës. Vajza-djalë është gati t'ja japë, por me një kusht: që mbreti dhe oborrtarët e mëdhenj të bëjnë kollo-tumba përpara saj dhe pastaj ta marrë misurin ai që do të kërcejë më shumë e që do të mbahet gjer në fund. Dhe, për hir të arit — të cilit i falen mbreti dhe oborrtarët — të gjithë këta pleq mjekërbardhë, me mbretin në krye, bëjnë kollo-tumba përpara pronarit të misurit, dërsitin, kapiten. Së fundi, vajza i shfaqet t'et dhe i tregon të